

IL STEIN

Bilag til FD

1886 - 1986

Hammerfest lørdag 15. november 1986

SNEFRIDA OLSEN avbildet i år 1900. Hun var en forløper for jenter på ski. Hun hoppet til og med.

JENTENE kastet seg ut i fridrett også. Avbildede trio (fra 1930) er fra venstre «Dossa» Jansen, Else Pleyrn og Sigrunn Andersen Bergendahl.

100

år

med idretten

«Rør Eders Lemmer naar I her en liten stund dertil», skrev en ivrig forkjemper for gymnastikk og turn i byens avis i 1875. Han oppfordret til flittig besøk i Turnhallen, eller «bøi og strekk Eders Kropp hjemme». «Liv i gutten må det være, sier vaare Bondejenter, og mon ikke Byjentene ønsker det samme».

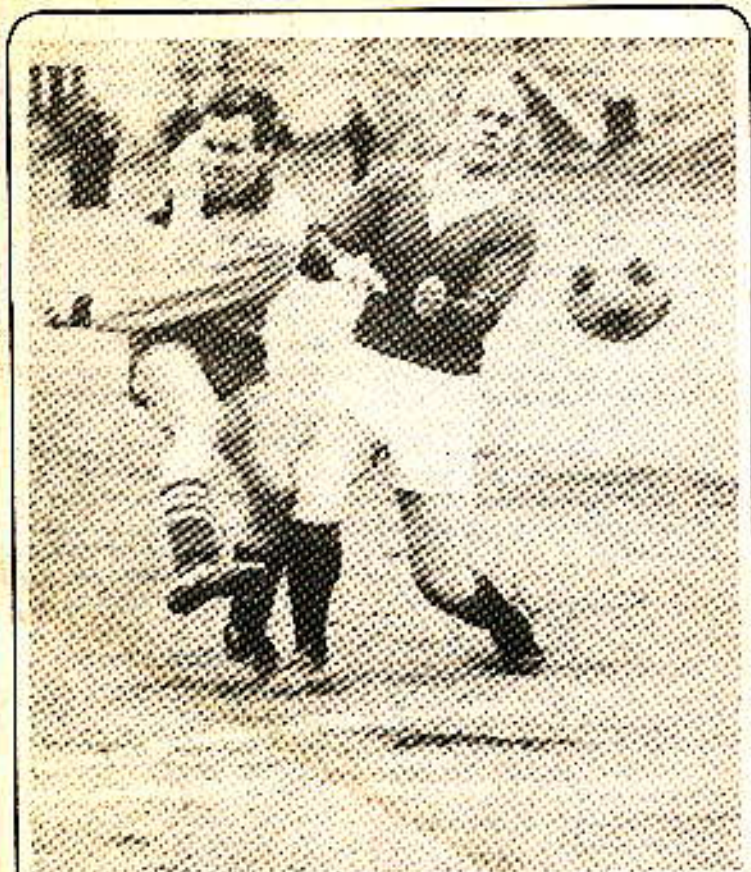
Det var 13 år etter at Hammerfest Skyteforening var startet, den første organiserte utøvelse av en bestemt sportsgren i Hammerfest. Men det var turn som hadde dominerende interesse,

i Hammerfest som andre større steder i Nord-Norge. Det var på initiativ av Skyteforeningen at kommunen reiste egen gymnastikkbygning i 1868. Den fikk straks navnet Turnhallen. Egen turnforening nevnes første gang i 1869, dernest i 1883, og så kommer da den turnforening som ble startet i 1886 og som visle seg levedyktig. Linjene fra Stein går direkte tilbake hit. Samtidig utviklet skisporten seg sterkt. Fotballen ble tatt i bruk i Hammerfest i 1897.

Hammerfest Turnforening tok også opp tri-

idrett, og i 1905 arrangerte klubben den første friidrettskonkurranse i Nord-Norge overhode. De nye aktivitetene førte til at Hammerfest Turnforening endret navnet til Hammerfest Turn og Idrettsforening. Krokett ble for eksempel tatt opp som aktivitet fra 1905.

I 1919 ble Sportsklubben «Spark» startet med fotball, ski og friidrett på programmet. Senere kom boksing og bryting til. Det var også andre idrettslag, for eksempel «Olymp» som i 1926 sammen med tre andre lag gikk inn i Turn.

FOTBALLEN har kanskje vært Steins kjølebarn. Aldri har førstelaget vært så populær som da laget og Gunnar Nilsen (t.v.) dunket inn tre mål i seriefinalen mot Bode/Glimt i 1966.

Etter en lang offentlig debatt og grundig organisasjonsmessig behandling, ble så «Spark» og Hammerfest Turn og I. F. (daglig tale kalt Turn) slått sammen til I. L. «Stein». Navnet ble tolket til «Spark og Turn, enig i navnet».

Sammenslutningen viste seg å føre til sterk økning av den idrettelige aktivitet i byen, den vokste i bredden og nivået ble høyt. All fra like etter århundreskiftet hadde Hammerfest hatt turnere på nasjonalt toppnivå. Nå kom friidrett, fotball og boksing på nordnorsk topp. Det samme skjedde for skisportens vedkommende.

Krigen og okkupasjonen førte til lammelse av laget. Under den tyske tilbaketrekking ble byen totalrasert. Likevel ble I. L. «Stein» rekonstruert allerede vinteren 1945/46, og det første skirenn ble arrangert i februar/mars 1946. Hammerfest levde igjen, og I. L. «Stein» og idrettslivet blomstret påny.

TURNIDRETTEn er bærebjelken i Stein-historien. Her fra Idrettens dag i 1954 hvor Steinar Wiik svinger seg i skranken.

Karl Waaktaar
1946-1947. 1951

Håkon M. Olsen
1948-1949

Erling Jørgensen
1950

bakeslag, i måyosningelig arbeide fra enkelte ildsjeler.

Utgangspunktet var skyting og turn. Skytterbevegelsen vokste fram i skyggen av unionen med Sverige, og i Hammerfest er skytterlaget storebror, stiftet i 1862. Men turning kalte på like mange, og interessen for turn var voldsom i Nord-Norge.

Det er nesten utrolig, men likevel et faktum at nord-norske aviser - blant dem «Finmarksposten» i Hammerfest - på 1880-tallet brakte lange resultatlistor fra Norgesmesterskapet i turn, til tross for at det ikke stilte en eneste deltaker fra Nord-Norge. Og da var det tross alt i hvert fall fire turnforeninger i landsdelen.

INITIATIV

Da som nå, ungdommens trang til aktivitet måtte komme til uttrykk på et eller annet vis. Vinterbakken fikk for eksempel sitt navn ved en skylddeling i 1866 «på grunn av dens bekvemmelige beskaffenhet til skøyteøving og kjelkeøving om vinteren». Unge menn samlet inn penger for «når været tillater det å holde en skøytebane i stand på Storvannet». Hammerfest Skøyteforening henvendte seg i 1866 til formannskapet å reise en gymnastikkbygning av slik størrelse at den også kunne brukes av skytteforeningen og andre. Og de andre, det var de mange som var interesserte i turn og gymnastikk. Bygningen sto ferdig i 1868. Den fikk straks navnet Turnhallen eller Turnlokalet. Allerede første vinteren drev to turnpartier øvelser der, tilsammen var de 54. Det var mange i forhold til byens totale folketall - 1547 innbyggere i 1865.

Egen turnforening, nevnes første gang startet i 1869, der nest i 1883, og så kom den turnforening som ble startet i 1886 og som har utviklet seg til dagens «Stein». Det kan nevnes at byens folketall ved årsskiftet 1885/86 var 2 289.

Registrerte forkjemperne for gymnastikk og turn svikt i rekene, så rykket de ut i byens avis. En av turnsportens talsmenn skrev for eksempel en lang artikkel som sluttet med en appell til medborgerne om å «erøre Eders lemmer når i har en liten stund dertil». Han oppfordret til flittig besøk i Turnhallen, eller «bøl og strekk Eders Kropp hjemme». - Liv i gutten må det være, sier våre bondejenter, og mon ikke bydamene ønsker det samme.

Turn altså fremst i rekken, men ikke alene. Det var skøyteøving på Storvannet, kjelkeøving og skisport. En egen form for aking den gang var aking på reinskinn.

SKISPORTEN

Skisporten utviklet seg sterkt, 22. april 1884 ble det holdt premieskiøving for middelskolens elever, gutter og piker. Skiklubben «Freidig» ble stiftet da man kom over i 1890-årene, og i 1895 ble det første premieskiøving for voksne arrangert, hoppøving og langøving. Det første blaff av jentelidrett kan registreres i og med at det var «særskilt Løb for Damerne». Da var byens nærmest sagnomsuste skikkelse Snefrida Nilsen 13 år. Hun kjørte utfor i Salsiden med «hele byen» som tilskuere, og hun hoppet i Jannebakken. Det siste etter at hun hadde stiftet familie og blitt aktiv politiker.

FOTBALLEN

Fotballen ble introdusert i Hammerfest i 1897, 12 år etter at landets første fotballklubb var stiftet i Christiania. I 1897 var også den første sykkelrytter å se i byens gater.

1920-tallet. «Freidig» bygde egen hytte ved Freidigvannet, i mellomkrigsåra også kalt «Skihyttvannet». «Freidig» arrangerte en rekke premieskiøving ut gjennom årene, og hadde også egne «Holmenkoll dager».

Ildsjelene for skisporten omkring århundreskiftet var flere enn folk som Nicolay Lenning, den første formann i «Freidig». Det var for eksempel en dr. Nicolaysen, overlege ved Hammerfest sykehus. Han hadde selv vært skihopper i unge dager, og ville gjerne at hans to sønner, Emil og Ragnar, og deres venner skulle lære skisportens glede å kjenne. (Ragnar ble senere professor i ernæringsfysiologi og formann i Norges allmennvitenskapelige forskningsråd.) Overlege Nicolaysen arrangerte hvert år han var i Hammerfest premieskiøving i Lille Jannebakken. Premieutdelingen skjedde i sykehusgården, hvor dr. Nicolaysen sto på trappa og delte ut premiene til vinnerne. Etterpå var det traktering, en stor kopp sjokolade og teslitter til alle tilstedeværende. Denne ildsjelmentaliteten er uvrderlig i idrettslig sammenheng. Tenk for eksempel på Skikomiteen av 1953 og hva den utrettet. Tidene endres, men ånden er den samme.

MERKEÅR

1905 er et lite merkeår i IL «Stein»s historie. Klubbens røtter går direkte tilbake til Hammerfest Turnforening og stiftelsesdagen i oktober 1886. 6. oktober samme året var Haakon Pedersen Moen født, fire år før hadde søsteren Snefrida sett dagens lys. På forvinteren 1904 ble den knapt 17 år gamle og voldsomt idrettsinteresserte Haakon valgt til formann i Turnforeningen. På generalforsamlingen året etter fikk han foreningen med på å ta friidrett opp på programmet. Sammen med krocket, men

rangerte Turn det første friidrettsstevne i Nord-Norge overhodet, bl.a. med løp rundt Storvannet. Det er bare 9 år etter at Norges Friidrettsforbund ble stiftet. Klubben hadde for øvrig ikke bare anskaffet to spyd, kule, diskos og stav, den kjøpte også fotball. I dag kan man smile litt, men etter daltidens forhold var det en betraktelig investering. Stevnet ble ansett som så viktig at det ble avsluttet med folkeball!

RIVNINGER

Den voksende interesse for friidrett hadde sin bakside, den gikk ut over aktiviteten i turn. Lærer Eilert Wulff likte det dårlig. Han gikk på med friskt mot for å blåse nytt liv i turnsporten, og gjorde i 1898 også kjent at dersom et tilstrekkelig antall interesserte meldte seg, ville han få i stand et gymnastikkparti for eldre herrer. Byens første «alders hvile». Slik interesse viser man ikke ustraffet, så i år 1900 ble Wulff like godt ansatt som gymnastikk lærer for både folkeskolen og middelskolen, og formannskapet innvilget i november 1900 fritt lokale, lys og brønsl til Turnforeningens øvelser.

Når tid dameturn kom i organiserte former, har det ikke lyktes å tidfeste bestemt, men i alle fall var dameturn i gang i 1908. Høyst sannsynlig startet det før.

FRIIDRETEN

Selv om fotballen var introdusert i Hammerfest i 1897, så slo friidretten igjennom for fotballsporten. Christiania Footballclubb var stiftet i 1885, landets første. Norges Friidrettsforbund ble dannet i 1896, mens Norges Fotballforbund kom i 1902. De første idrettslag i Nord-Norge kom i Mosjøen og Kabelvåg. Tromsø Fotballklub er den første rene fotballklubb i Nord-Norge.

De har
styrt
laget

Charles Robertson

1936

100-ÅRINGEN

Den organiserte idrett
i Hammerfest kom ikke
rekende på ei fjøl. Den
vokste fram i småbyen i

Hammerfest Turnforenings elitetropp 1905. Øverste rekke f.v.: Einar Lind, Oscar Lindberg, ukjent, Halvdan Ekrem, de to neste ukjente, smed Einar Olsen. Stående foran f.v.: Haakon Pedersen Moen, hans bror Robert Moen, Einar Olsen (Frosthammer), Oscar Thorsen, Arthur Sivertsen. Sittende: Emil Ellefsen (l.v.) og Johan Eidsmo.

Karl Waaktaar
1946-1947-1951

Håkon M. Olsen
1948-1949

Erling Jørgensen
1950

bakeslag, i møysommelig arbeide fra enkelte ildsjeler.

Utgangspunktet var skyting og turn. Skytterbevegelsen vokste fram i skyggen av unionen med Sverige, og i Hammerfest er skytterlaget storebror, stiftet i 1862. Men turning kalte på like mange, og interessen for turn var voldsom i Nord-Norge.

Det er nesten utrolig, men likevel et faktum at nord-norske aviser - blant dem «Finnmarksposten» i Hammerfest - på 1880-tallet brakte lange resultatlister fra Norgesmesterskapet i turn, til tross for at det ikke stilte en eneste deltaker fra Nord-Norge. Og da var det tross alt i hvert fall fire turnforeninger i landsdelen.

INITIATIV

Da som nå, ungdommens trang til aktivitet måtte komme til uttrykk på et eller annet vis. Vinterbakken fikk for eksempel sitt navn ved en skylddeling i 1866 «på grunn av dens bekvemmelige beskaffenhet til skøyteøving og kjelkeaking om vinteren». Unge menn samlet inn penger for «når været tillater det å holde en skøytebane i stand på Storsvannet». Hammerfest Skytteforening henstille i 1866 til formannskapet å reise en gymnastikkbygning av slik størrelse at den også kunne brukes av skytteforeningen og andre. Og de andre, det var de mange som var interesserte i turn og gymnastikk. Bygningen sto ferdig i 1868. Den fikk straks navnet Turnhallen eller Turnlokalet. Allerede første vinteren drev to turnpartier øvelser der, tilsammen var de 54. Det var mange i forhold til byens totale folketall - 1547 innbyggere i 1865.

Egen turnforening nevnes første gang året 1869, der nest i 1883, og så kom den turnforening som ble startet i 1886 og som har utviklet seg til dagens «Stein». Det kan nevnes at byens folketall ved årsskiftet 1885/86 var 2 289.

Registrerte forkjemperne for gymnastikk og turn svikt i rekken, så rykket de ut i byens avis. En av turnsportens talsmenn skrev for eksempel en lang artikkel som sluttet med en appell til medborgerne om å «røre Eders lemmer når I har en liten stund dertil». Han oppfordret til flittig besøk i Turnhallen, eller «bøi og strekk Eders Kropp hjemme». - Liv i gutten må det være, sier våre bondejenter, og mot ikke bydamene ønsker det samme».

Turn altså fremst i rekken, men ikke alene. Det var skøyteøving på Storsvannet, kjelkeaking og skisport. En egen form for aking den gang var aking på reinskinns.

SKISPORTEN

Skisporten utviklet seg sterkt. 22. april 1884 ble det holdt premieskiøving for middelskolens elever, gutter og piker. Skiklubben «Freidig» ble stiftet da man kom over i 1890-årene, og i 1895 ble det første premieskiøving for voksne arrangert, hopprenn og langrenn. Det første blaff av jenteidrett kan registreres i og med at det var «særskilt Løb for Damerne». Da var byens nærmest sagnomsuste skikkelse Snefrida Nilsen 13 år. Hun kjørte utfor i Salsiden med «hele byen» som tilskuere, og hun hoppet i Jannebakken. Det siste etter at hun hadde stiftet familie og blitt aktiv politiker.

FOTBALLEN

Fotballen ble introdusert i Hammerfest i 1897, 12 år etter at landets første fotballklubb var stiftet i Christiania. I 1897 var også den første sykkelrytter å se i byens gater.

1920-tallet. «Freidig» bygde egen hytte ved Freidigvannet, i mellomkrigsåra også kalt «Skihyytvannet». «Freidig» arrangerte en rekke premieskiøving gjennom årene, og hadde også egne «Holmenkoldager».

Ildsjelene for skisporten omkring århundredskiftet var flere enn folk som Nicolay Lenning, den første formann i «Freidig». Det var for eksempel en dr. Nicolaysen, overlege ved Hammerfest sykehus. Han hadde selv vært skihopper i unge dager, og ville gjerne at hans to sønner, Emil og Ragnar, og deres venner skulle lære skisportens gleder å kjenne. (Ragnar ble senere professor i ernæringsfysiologi og formann i Norges almenvitenskapelige forskningsråd.) Overlege Nicolaysen arrangerte hvert år han var i Hammerfest premieskiøving i Lille Jannebakken. Premieutdelingen skjedde i sykehusgården, hvor dr. Nicolaysen sto på trappa og delte ut premiene til vinnerne. Etterpå var det traktering, en stor kopp sjokolade og tesnitter til alle tilstedeværende. Denne ildsjelmentaliteten er uvurderlig i idrettslig sammenheng. Tenk for eksempel på Skikomiteen av 1953 og hva den utrettet. Tidene endres, men ånden er den samme.

MERKEÅR

1905 er et lite merkeår i Il «Stein»s historie. Klubbens røtter går direkte tilbake til Hammerfest Turnforening og stiftelsesdagen i oktober 1886. 6. oktober samme året var Haakon Pedersen Moen født, fire år før hadde søsteren Snefrida sett dagens lys. På forvinteren 1904 ble den knapt 17 år gamle og voldsomt idrettsinteresserte Haakon valgt til formann i Turnforeningen. På generalforsamlingen året etter fikk han foreningen med på å ta friidrett opp på programmet. Sammen med krocket, men

rangerte Turn det første friidrettsstevne i Nord-Norge overhodet, bl.a. med løp rundt Storsvannet. Det er bare 9 år etter at Norges Friidrettsforbund ble stiftet. Klubben hadde for øvrig ikke bare anskaffet to spyd, kule, diskos og stav, den kjøpte også fotball. I dag kan man smile litt, men etter datidens forhold var det en betraktelig investering. Stevnet ble ansett som så viktig at det ble avsluttet med folkeball!

RIVNINGER

Den voksende interesse for friidrett hadde sin bakside, den gikk ut over aktiviteten i turn. Lærer Eilert Wulff likte det dårlig. Han gikk på med friskt mot for å blåse nytt liv i turnsporten, og gjorde i 1898 også kjent at dersom et tilstrekkelig antall interesserte meldte seg, ville han få i stand et gymnastikkparti for eldre herrer. Byens første «alders hvile». Slik interesse viser man ikke uttraffet, så i år 1900 ble Wulff like godt ansatt som gymnastikk lærer for både folkeskolen og middelskolen, og formannskapet innvilget i november 1900 fritt lokale, lys og brensel til Turnforeningens øvelser.

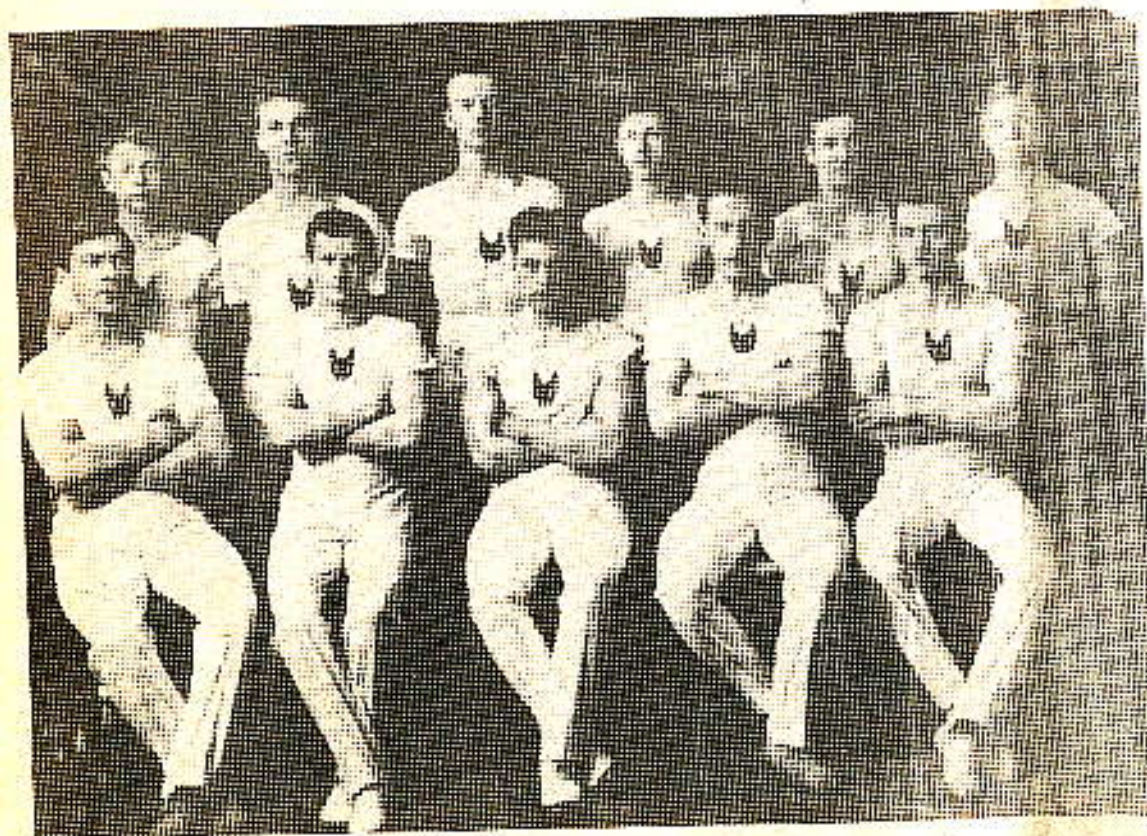
Når tid dameturn kom i organiserte former, har det ikke lyktes å tidfeste bestemt, men i alle fall var dameturn i gang i 1908. Høyst sannsynlig startet det før.

FRIIDRETTE

Selv om fotballen var introdusert i Hammerfest i 1897, så slo friidretten igjennom for fotballsporten. Christiania Footballclub var stiftet i 1885, landets første. Norges Friidrettsforbund ble dannet i 1896, mens Norges Fotballforbund kom i 1902. De første idrettslag i Nord-Norge kom i Mosjøen og Kabelvåg. Tromsø Fotballklub er den første rene fotballklubb i Nord-Norge.

100-ÅRINGEN

Elitetroppen i Hammerfest Turnforening 1920. Øverst f.v. Sigmund Alexandersen, Oscar Thorsen, Rolf Planting, Emil Larsen, Nils Olsen, Ole Westad. Foran f.v.: Karl Olausen, Trygve Olsen, Leif Bruun, Fritz Dyring, Alfred Aronsen. (Fritz Dyring var den første som utførte «kjempeslengen» i Hammerfest. Der var han ute før Sigmund Alexandersen.)

startet i 1909. Fordi klubben var alene i nord, ble den med i Nordenfjeldske krets. I 1918 var det imidlertid grunnlag for Ålens skidrett klubb for klub-

BØLGEBANE
Når en ser på treningsforholdene, var resultatene «Spark» oppnådde i sitt første år, rett og slett imponerende. Turn holdt til på en nesulunde

pograf og boktrykker H. Th. Nielsen som var ansatt hos Hagen og kom til Hammerfest i 1916. Han gjorde et stort arbeid for fremme av idretten, og ikke bare fotball. For eks-

hoppbakke. Riktignok hadde «Olymp» hatt et treningsrenn i Reindalen tidligere, men 31. januar 1926 arrangerte Hammerfest Idrettslag premierenn der. Lengste stående hopp hadde Paul Valle, 35,5 meter. Også «Spark» arrangerte hopprenn i Reindalen. Ved vinterens kretsrenn på ski i Hammerfest var igjen Reindalen hopparena. La oss så fortelle at vinteren 1944 ble det bygd en bakke i Reindalen, påskesøndag ble det laget et høyst uoffisielt renn der, og selv middels hoppere tøyde seg uten problemer til lengder over 50 meter. Ernst Larsson var sjef for prosjektet. Man kan spørre seg hva en profesjonell bakkekonstruktør i dag vil kunne få ut av Reindalen.

DE DUKKER OPP

Et nytt navn dukket opp i Hammerfest-idretten, ikke som aktiv, men som alt mulig annet. Det var Harald J. Olsen. For de aktive ble han et idol. Han var trener, instruktør, massør, stevneinstruktør og utrettelig som agitator for idretten som viktig faktor i folkehelsen. Under det første NNM i friidrett i Tromsø i 1926 gjorde delakerne fra Hammerfest det bra. Friidrettsinspektør Helge Løvland overvar mesterskapet. I Tidens Tegn ga han H.J. Olsen karakteristikken «en fremragende instruktør». Løvland var ikke i tvil om at Bjarne Klykken var Finnmarks beste sprinter, og med mer rutine ville være i norsk toppklasse.

De har styrt laget

Audun Iversen
1952

forball, ski og friidrett var hovedinteresse. Så etter at fotballen hadde vært egen gren i Turn i ca. 15 år, kunne den første fotballkamp i Hammerfest gå av stabelen mellom «Spark» og Turn 10. august 1919, på en høyst primitiv bane på Fuglenes. Da hadde «Spark» først vært i Alta og beseiret Øvre Alta fotballag med 2-0. Kampen ble spilt på Lampe. 24. august var «Spark» igjen i Alta og vant en fotballturnering med deltagende lag fra Alta bataljon, Alra-klubben «Fremad» og «Skarp», Tromsø. Det første NNM i fotball ble forsøksvis avviklet i 1925, og arrangert som ordinært mesterskap fra 1929. I 1934 ble Finnmark delt i tre kretser, i dag utgjør fylket en krets.

FLERE LAG

«Spark» fikk stor tilslutning da klubben ble startet i 1919, men også andre klubber var i bildet. I 1914 hadde Ole Nielsen startet Skiforeningen Meridian. Sportslaget Samhold eksisterte også, det samme gjorde «Frant», Ungdommens Vel hadde sin egen skigruppe, og i Indrefjord kom Idrettslaget Fremad. Klubben drev trening i sommeridretter på en slette ved Breidablikk. Om våren og forsommeren ble denne sletta brukt også av idrettsungdom fra Hammerfest. Og fortsatt er Breidablikk litt av en redning for Hammerfest-fotballen. Forskjellen er mest at den gang gikk man innover. Og skulle to av idrettens foregangs menn i Indrefjord delta i et skirenn på søndagen, så gikk brødrene Mikal og Josef Nilsen først på ski til Hammerfest for en for dem helt nødvendig samtale med den katolske presten. Thewes, så gikk de tilbake til Indrefjord og deltok i rennet.

lukk, skrev bladet «Nordkapp», som hevdet at byens likegyldighet overfor ungdommen var en skam. Arbeiderungdomslaget «Ungdommens Vel» hadde for eksempel søkt om hjelp til å opparbeide en idrettsplass oppe på Salen som skulle stilles til rådighet for all slags idrett, men fikk aldri svar. Den årlige bevilgning på 75 kroner til Turnas bruk av folkeskolens gymnastikksal, var strøket, «Nordkapp» foreslo bystyre å bevilge 3 000 kroner til idrettsplass, og fant også dekning for beløpet i forslaget til kommunebudsjett. En innsender i bladet stilte spørsmålet: «Hvad vil Hammerfest bystyre og Hammerfests rikfolk gjøre for at ophjælpe byens sportsliv?» Sponsorer ble altså etterlyst. I 1920 fikk «Spark» tillatelse til å opparbeide sitt treningsområde til idrettsplass. Da fylkesutvalget i 1926 aksepterte samme område som tomt for nytt sykehus, fikk «Spark» 10 000 kroner for banen, og tomt til nytt baneanlegg - dagens «gammelbane». Når banen på Fuglenes ble valgt til sykehus-tomt, hadde det bl.a. sammenheng med at tomta var naturlig drenert. Grunnen besto for det meste av singel og fjell. Men mens «Spark» fikk opparbeide egen bane på Fuglenes, måtte Turn vandte innover til Breidablikk, for deres treningsområde, Brunngjerdet, også kalt Græs volden, ble bebygd fra omkring 1918/19.

FØRSTE BESØK

I 1921 hadde man her nord for første gang besøk av et sør-norsk fotballag. Sportsklubben av 1910, Oslo, var på agitasjonsturne for fotball-sporten, samtidig med at Fotballforbundets dommerkomite var på instruksjonstur. Hammerfest var så heldig å ha en autorisert fotballdommer, ty-

bundet dommerkomite var bl.a. at Fritz Goldmann og Binar Bruun ble autoriserte og meget respekterte fotballdommere.

Ved det første langrennet «Spark» arrangerte, ble løypa lagt med start fra folkeskolen (der ligger brannstasjonen i dag), bort Øvre Grønnevoldsgate (Salsgata/Skippergata), over Storvannet, opp Sætergamdalen, ned Fuglenesdalen og med innkomst på Molla. «Spark» var forøvrig først med å arrangere 10 000 meter løp, det var før man fikk Spark-plassen (gammelbanen). Løpet gikk innover «nyveien», fra Hauen til Saragammen og tilbake. Det gikk tradisjon i dette løpet.

TURN PÅ TOPP

Men det var i turn Hammerfest virkelig hevdet seg utad. Den store var Sigmund Alexandersen. Han gjorde Hammerfest-navnet kjent i europeisk turnsport. Han erobret flere kongepokaler. På høyden av sin karriere deltok han på Norges landslag i turn i landskamp mot Tyskland i Berlin. I 1927 emigrerte han til Australia, og virket sin første tid der som turninstruktør. Da Hammerfest Turn & Idrettsforening i 1926 rundet 40 år, strevde de hardt for i første omgang å kunne sende 3 deltakere til enkeltmannskonkurranse i turn i Vardø 3. mars. Der vant forøvrig Sigmund Alexandersen kongepokalen, Oluf Olausen ble nr. 3. Turn laget et marked over tre dager for å skaffe penger til Vardø-turen. Bl.a. viste 10 mann skranke-turn. Sigmund Alexandersen, Oluf Olausen og Ole Westad utgjorde en egen akrohatrio som gjorde stor suksess.

REINDALEN

Det var for øvrig i 1926 Reindalen «debuterte» som

1953-1954-1958-1960

den løp 200 meteren på 25,4 i 1926, ny kretsrekord. På 100 meteren brukte han 12,1, og det var han ikke helt fornøyd med.

I 1926 som nytt merkeår for idretten skal også tas med at da ble den første skoleidrettsnemnd i Hammerfest satt ned, og Hammerfest Turnforening deltok i Harstad i historiens første nord-norske turnstevne. Idrettsforbundet hadde som kjent gullmedaljevinneren i olympisk 10-kamp, idrettsinspektør Helge Løvland på reise i Nord-Norge. En av dem han traff i Hammerfest, var sokneprest Godal - innehaver av idrettsmerket i gull.

SAMMENSMELTING

Og hadde navnebruken siden 1905 skiftet endel mellom Hammerfest Turnforening og Hammerfest Turn & Idrettsforening, så er ingen tvil mulig etter 5. desember 1926. Da gikk Hammerfest Turnforening, Hammerfest Idrettslag (Sportsklubben «Ørn») og Fotballklubben «Olymp» sammen i Hammerfest Turn og Idrettsforening med Oluf Olausen som formann. «Olymp» var Molla, «Ørn» var Fuglenes. Uklart er det om «Ørn» samtidig avfødte Fuglenes Idrettsforening som gjorde seg gjeldende 4-5 år etterpå. I alle fall gjenoppsto «Ørn» som gutteklubben «Ørn», og den ble en så sterk faktor i bybildet at Hauen svarte med «Lyn» og Veien med «Freidig», den siste ledet av Harry Lemika. Disse gutteklubbene eksisterte fram til krigen. «Spark» fant det av praktiske og økonomiske grunner best å holde seg utenfor sammenslutningen. Denne beskrivelsen gitt av Hakon M. Olsen (FD 14. desember 1976) er utvilsomt den riktige. Like

Rolf Knutsen
1955-1956

Paul Dahl
1957

De har
styrt
laget

Asbjørn Olsert

1958

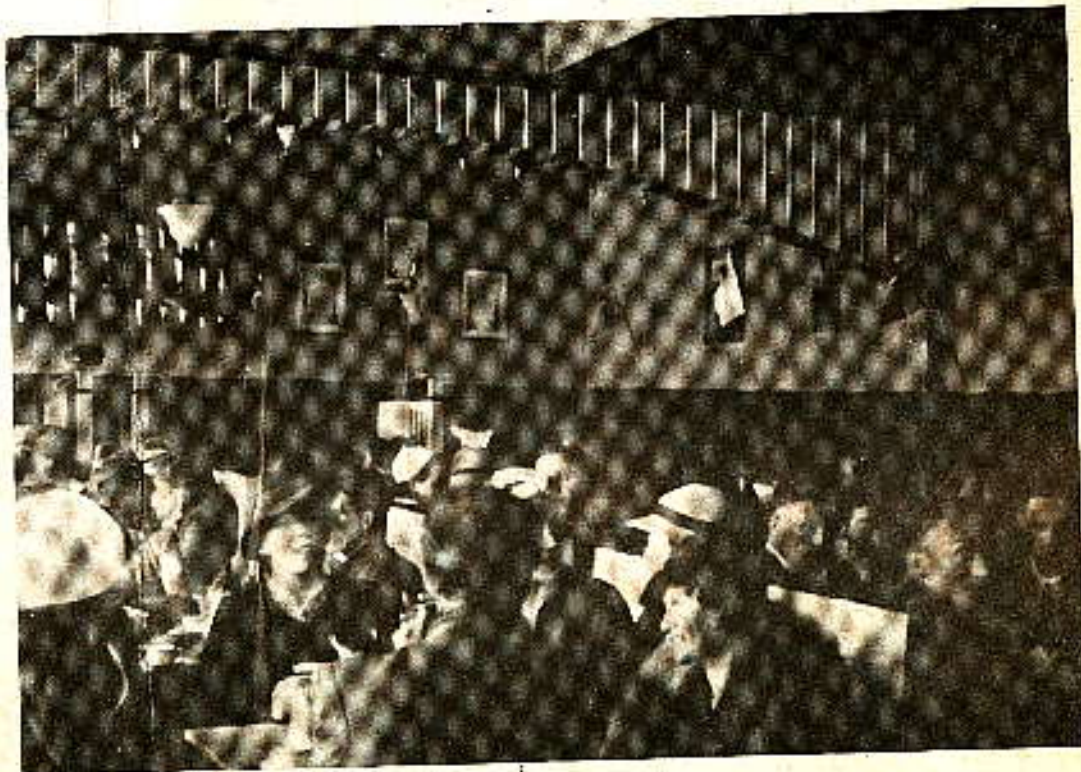
100-ÅRINGEN

etter at «Spark» var dannet, fikk ungdommen på Fuglenes i gang «Ørn» - de ville nemlig gå inn i «Spark» fori denne var så offisiell. I 1923 eller 1924 skulle de melde seg inn i Idrettsforbundet. Der fikk de beskjed om at navnet «Ørn» var opptatt av en klubb i Horten. Dermed ble navnet oppgitt til Fuglenes Idrettsforening, men «Ørn» ble beholdt til hjemmebruk.

NNM I FRIDRETT

1927 kom, og «Spark» hadde arrangementet av NNM i fridrett. Tillike arrangerte «Spark» det første innendørs mesterskap (KM) i sprang uten til løp. NNM i fridrett var det andre i sitt slag i det hele tatt. Klubben hadde fått et lån på 2000 kroner i Landsforbundet. Lånet skulle brukes til idretts-plassen. På endel av banen var det lagt koksgrusdekke, resten skulle legges nå. Men ennå i juni lå størparten av banen dekket av sne. Høyeste skavl var 3 meter i dybden. «Hele byen» trålte til med en dugnadsinnsats det gikk gjeterd om i mange år. Suen ble spadd opp for at tiningen skulle gå raskere. Og banen skulle til og med utvides. Så skulle stevnet gå allerede 6. og 7. august. Ikke rart byen så det som en æressak å få banen klar. Det gjorde den, og for sprint ble banen i Hammerfest en av de beste i Nord-Norge.

Bare banen i Bodo ble sammen-

Idretten hadde ikke noe klubbhus i Hammerfest før krigen. Promenaden Cafe gjorde tjenesten, der var møtestedet for høy og lav, og idrettsungdommen samlet seg der uten spørsmål om klubbtilhørighet. Bildet forteller noe om miljøet der i 30-årene. Kvinnen fremst (med skionkrav) er Murgit Jensen (Berg). På andre siden av bordet (med hatt) Bodil Kjeldsen. Ved bordet bak ses Magnus Larsen, Erling Angel Olsen og Håkon A. Olsen.

De pokaler Turn og Spark hadde erobret gjennom årene ble utstilt i et skap på «Prommen», der også pokalene til det sammensluttede «Stein» ble plassert. Pokalskapet var forøvrig forarbeidet av Gunnar Aakerøe, visstnok den første fra Hammerfest som startet i Holmenkollen. «Stein»-styret i 1940 med Rolf Rønbeck som formann klarte å få utlevert pokalene etter at okkupasjonsmakten hadde rekvirert Festivitelen, der Promenaden holdt til i 2. etasje. Pokalene ble deponert i hvelvet i Norges Bank og ble tatt vare på av banken da den måtte evakuere i 1944.

Erling Norvik

1961

Gunnar Arnesen

1962-1963

Willy Bang Larsen

1964-1965

rekorder som sto i 25 år! For eksempel Karl Waaktaars 200 meter rekord og Kåre Bredal Olsens 800.

HOPPREVOLUSJON

For 1927 er det å merke at Hammerfest Svømme- og Livredningsklubb ble startet, og skisesongen 1927 ble den rene revolusjon i hoppporten. Ragnvald Bredal Olsen, 16 år, Otto Kivijervi, 18 år, Richard Sundquist og Roald Paulsen (16 år), Ernst Larsson (15 år), Kåre Bredal Olsen (13 år), Rolf Røstvik (15 år), Odin Rønbeck (13 år), og jevnaldrende Arne Solem og Hans Rønbeck. Førkrigstidas sterkeste hoppergutter (fremragende også i annen idrett) meldte seg i ett og samme renn. Så overbevisende at seniorene den vinteren nøydde seg med kombinert renn.

FEM ÅRS DEBATT

Så gikk man inn i 30-årene med å forberede sammenslutning av «Spark» og Hammerfest Turn- og Idrettsforening til en klubb. 10. januar 1930 ble det invitert til diskusjonsmøte om saken i Losjelokalet. Det skullegå fem år før sammenslutningen ble en realitet. Markante skikkelser i debatten i årene framover var George Robertson, Karl Waaktaar, Harald J. Olsen og Erling Lund Hansen. Også daværende ordfører Sig. M. Eriksen avde påtrykk for å få sammenslutningen i stand. I praksis ble det flere ganger samarbeidet.

GULLALDER

Samtidig gikk atlettsporten i Hammerfest inn i sin gullalder. Johan Rønbeck bokset en tid i Oslo, han var bosatt i Asker, og gjorde seg bemerket der. I 1933 crobret August Mansika det første nord-norske mesterskap i boksing til Hammerfest, Ernst Altmann tok det neste, så Aksel Wahl, og flere ble det. Guttorm Trondsen dukket opp og slo seg fram til deltakelse

på det norske boksingsturnering mot Estland. Ernst Altmann var forøvrig nær på å bli norsk mester, han kom til finalen i sin vektklasse, men tapte for Ottar Lassen. Hammerfest (og Finnmark) fikk sin første Norgesmester i Åge Wæraas, i lett tungvekt for juniorer i 1954.

JANNEBAKKEN

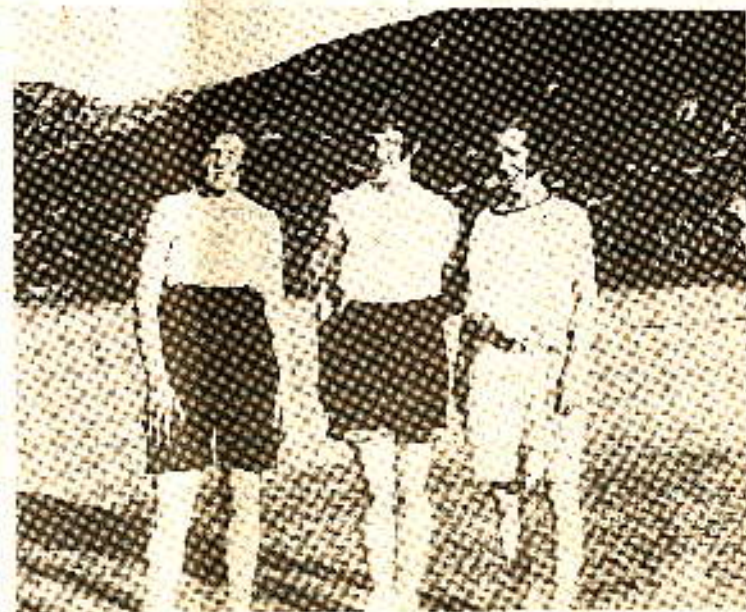
«Spark» hadde en hakkekomite i arbeide. Trygve Hauan eidde jordeiendommen hvor Jannebakken lå, og i 1932 fikk «Spark» erverve det område som ble brukt til skibakke. Det ga ytterligere styrke til de som var motstandere av sammenslutning til en klubb. «Spark» var jo eier av banearlegget, nå eidde klubben Jannebakken. Høsten 1933 fikk «Spark» et bidrag av stat og kommune på 2 000 kroner til utbedring av banen, under forutsetning av at klubben selv skaffet 1500

kroner. Det klarte man. Den ukentlige utlønning dreidde seg om vel 500 kroner. Arbeidsstokken var på opptil 23 mann.

«BYLAGET»

Spørsmålet om sammenslutning var hele tida aktuell. For eksempel sulte Spark og Turn lag sammen da storlaget Mjøndalen kom på besøk i 1932. Mjøndalen vant 2-0. Hammerfest-publikum var mektig stolte av det spill «bylaget» presterte med hele idrettstinget som tilskuere. Idrettstinget ble holdt i Nord-Norge det året, og kom med «Lymgen» til Hammerfest og var her 10 dager. «På denne måte vil de (publikum) at byens farver skal forsvares, men det opnår vi kun hvis byens fotballspillere slår sig sammen», skrev bladet «Nordkapp».

«Spark» hadde 330 medlemmer. Turn hadde omtrent halvparten så mange, men tallet vokste jevnt og var ca. 240

Tre av forgrunnsfigurene i kvinneidretten i Hammerfest omkring 1930. F.v. Alfild Jensen, Else Pleym og Sigrun Andersen. Under det første godkjente kvinnestevne i Hammerfest satte Alfild Jensen Finnmarksrekord i spyd med 28,34. Det var også lengste kast i Norge det året. «Spark» hadde egen kvinnelig fridrettsgruppe.

ved sammenslutningen i 1933. I januar 1933 hadde Turn generalforsamling. Sammenslutningsspørsmålet sto på dagsordenen. Et positivt forslag fra Arne Solem ble forkastet. Et annet forslag fra Solem ble imidlertid enstemmig vedtatt. Styret fikk i oppdrag å arbeide for at byen bare ble representert med ett lag i NNM i fotball. «Spark» holdt generalforsamling to dager etterpå. Der ble forslaget forkastet, man fant at det stod regelverket for NNM-cupen.

SÅ KOM STEIN

Så kom da 1935, og felles generalforsamling for å behandle et forslag som en felles komite hadde fremmet om sammenslutning. Det ble et hardt løp, med felles generalforsamling 8. februar og fortsattende generalforsamling 21. februar, 4. mars og avsluttende generalforsamling 11. mars. Før møtet 4. mars avsluttet kl. 02.30 om natta, var man imidlertid kommet så langt at navnet «Stein» var valgt, etter at en rekke forslag var forkastet. Valget sto til slutt mellom «Stein» og Hammerfest Idrettslag.

George Robertson ble den første formann, Karl Waaktaar nestformann, Fredrik Haldorson kasserer. Johan Rønbeck ledet bokseutvalget, Edvard Jørgensen fotballutvalget, Ragnvald Aronsen fridrettsutvalget, Kåre Larsen skiutvalget, Oluf Olausen turnutvalget. Danegruppen konstituerte seg selv med Mildred Nilsen på topp, Mary Rikstad som nestleder og Bodil Kjeldsen som kasserer.

STORT ÅR

Resultater av sammenslutningen kom omgående. 1935 ble et idrettslig storår for Hammerfest. Ved kretsstevnet i Vardø tok turnerne de fire første plassene pluss sjette-

100-ÅRINGEN

Etterkrigstida var ikke gammel da førkrigsungdommen kastet seg på skidretten. Her en fin gjeng, fra venstre bak: Rjarne Olsen, Reidar Jensen, Reidar Halvorsen, Gerner Planting, Ernst Larsson, Harry Lemika. Foran fra venstre: Julius Hågenen, Fridtjof Moe og Waldemar Brenden. Bilde er fra ca 1950.

←
plass. Ved kretsrennet i Alta forsynte skiløperne seg godt av premiebordet, uten å klare noen første plass. Ved et utvidet distriktsrenn i mars tok de imidlertid sitt monn igjen. Bare en førstepremie gikk ut av byen. I spesialhopprennet ble det til og med firedobbelt til Stein. Ernst Altmann ble nord-norsk mester i boksing, fjærvekt. (I 1937 gjentok han bragden. Da finalebeseiret han Norgesmesteren Sverre Stensland, Narvik.) A-laget klarer

kontakt med lederne i Stein, og Hammerfest Redningskorps ble dannet. Stein sto for alt det praktiske i organisasjon og anskaffelse av utstyr. Så roffestet ble kontakten mellom idrettsungdommen og myndighetene at den ble tatt opp igjen under gjenreisningen etter krigen, og til et stykke ut i 50-åra hadde Stein sin representant i det som den gang het Katastrofefutvalget. Under orkanene i januar/februar 1947 og 1948 holdt folk fra Stein nattlige beredskapsvakter. I 1950 var

Kappgang var en idrettsgren med stor publikumsappell i 30-årene, og særlig med Tromsø-klubbene Skarp, TIL og Fløya var konkurransen hard. Kappgang var også kvinneidrett. Kappgang ble tatt opp igjen etter krigen, i flere år var Sig. M. Nuth formann i gangutvalget. På generalforsamlingen i 1950 ble kappgang slått sammen med friidrett, men interessen var utdøende og grenen forsvant nærmest av seg selv.

1950 telle 50 gutter under sin ledelse. Blant dem Steinar Wiik og Reidar «Bosse» Røstvik.

12. mars 1950 arrangerte Stein det første offisielle NNM i sprang uten tilløp, med deltakere fra Fløya, Alta IF, Tverrelvdalen og egen klubb. Resultatene var bra, de, men tåler ikke sammenlikning med for eksempel Klaus Hansens senere resultater i norsk toppklasse, mere enn 1,80 m. i høyde, mesterskap og norsk rekord. Boksegruppen drev bra, og Torbjørn Sundere, Harley Planting og Kåre Pettersen deltok i NNM i Narvik og kom hjem med hver sin tredjeplass. Hammerfest Artistklubb var startet, med vektløfting og akrobatikk på programmet. Radmand Pedersen var formann. De tok sikte på å få med boksing og bryting senere, men ikke så lenge Stein hadde atletikk på programmet.

Og mens Hammerfest var på vei fra brakker til permanent bebyggelse, klarte klubben et meget hederlig arrangement av hovedlandsrennet for Nord-Norge i 1951.

FORVALTNING

Et stadig mer engasjerende diskusjonstema i klubben som hele tida vokste både i medlemstall og i bredde, var gruppenes selvbestemmelsesrett, hvem skulle forvalte økonomien? Fortsatt hovedstyret, eller skulle gruppene få det økonomiske ansvar for sin virksomhet? Det var dette som gjorde at Hammerfest Bandyklubb ble startet 27. oktober 1950, klub-

De har styrt laget

Asbjørn Bjerkmann
1966-1967

Finn Sagen
1968-1969-1970

og Fløya og beslektet i en julevakkamp senere cup-finalisten HIL 2-1. Fotballjuniorerne tok imidlertid KM, slo Alta 5-1 borte og 5-0 hjemme. I KM i friidrett tok Stein alle førsteplasser unntatt i spyd.

ALPINSVIKT

Den idrettslige framgang fortsatte i årene fremover. Og en ny gren kom til. Desverre ble den ikke varig. Det var slalåm, initiativtaker var Ernst Larsson. Men Stein arrangerte et par år egne slalåntreni, så gikk det over til å bli skoleski-renn med løype i Sukkertoppen. I 1937 hadde «Stein» premieren i slalåm. Torfinn Holm vant klassen 10-13 år, Arne Røkenes klassen 13-16 år, Ragnar Isaksen klassen 16-35 år og Gunnar Ballo klassen over 35 år.

Året etter, i 1938, gjorde Stein - med en viss offentlig støtte - et stort arbeide med utvidelse av idrettsbanen. Med kommunal hjelp ble det kjøpt nødvendig grunn til utvidelse av idrettsplassen i lengderetningen (mot Salen). Samtidig ble banen utvidet i bredden slik at det kunne anlegges løpebane utenfor selve fotballbanen. Det var nødvendig ikke minst med tanke på NNM i friidrett i 1939.

I 1938 sto «Stein» som arrangør av NNM på ski, et meget vellykket arrangement.

REDNINGSKORPS

I midten av februar 1937 inntraff en tragedie på fjellet. I et forferdelig uvær omkom den 14 år gamle Trygve Nissen på tur mot byen, ikke langt fra hytta «Paulines hygge». Turkameraten Henry Smith Danielsen ble funnet nokså medtatt i en hytte i Kvalfjorden. Tragedien gjorde et voldsomt inntrykk. Den førte til at politiet bare få dager etterpå tok

de forskjellige bydeler.

REORGANISERING

Vi har ikke kunnet finne den første protokoll fra reorganiseringen av klubben etter krigen, men skjedde det ikke allerede i 1945, så var det i alle fall meget tidlig i 1946, da med Karl Waaktaar som formann. Otto Kivijervi var formann i skigruppen, og det første rennet ble arrangert allerede i februar. «Stein» var imidlertid ikke representert i landsrennet på ski i Tromsø i mars 1946. Men det var Alta, Kautokeino, Neiden, Nesseby, Bjørnevatn og Kirkenes.

FOTBALLTING

24. februar 1946 ble det holdt nord-norsk fotballting i Narvik. George Robertson representerte der Vest-Finnmark Fotballkrets, og Hjalmar Halvorsen, Vardø, representerte Øst-Finnmark. Midt-Finnmark var ikke påmeldt ved navn, men ved fullmakt. «Stein» meldte seg på i NN-cupen, og kom til 2. runde. I Tromsø tapte laget 1-3 for TIL, årets kretsmeister i Troms. «Stein spilte, TIL vant», skrev avis Nordlys om kampen.

EGEN AVIS

«Stein» realiserte allerede i forbindelse med sitt arrangement av NNM i friidrett i 1936 sine planer om egen klubbavis, og da utgivelsen kom i gang var «Steinhugger'n» den første trykte klubbavis i Nord-Norge. Etter krigen ble klubbavisa tatt opp igjen i 1948, første nummeret stensilert, men fra juli 1948 i trykt stand. Den kom ikke helt regelmessig, likevel lyktes det å holde klubbavisa i gang til utgangen av 1969. Forsøk har vært gjort på å gjenopplive «Steinhugger'n», men uten suksess.

gjennom sin krets få tildelt 1, maksimum 2 fotballer for året! Det var forresten det året ideen om egen klubbgenser ble realisert. Så hadde «Stein» Steinbrakka like ved idrettsbanen og Sølvide Larsson og sønnen Ernst hadde fra 1946 drevet den populære Cafe Ernst i Larssonbrakka.

LEDERNE

Håkon M. Olsen ble Steinformann i 1948, Ragnvald Aronsen tok seg av friidrettsgruppen, Arne Olsen (Arne «post») ble formann i turnutvalget, Judith Olsen ledet damegruppen, Roy Rønquist tok skigruppen, Gutorm Trondsen boksegruppen, Ernst Larsson fotballgruppen, Audun Iversen juniorutvalget. Noe av det første styret gjorde, var skriftlig å be formannskapet om å bygge på brakkeskolens gymnastikksal slik at den kunne brukes til turnring, ikke bare til gymnastikk. Og så inngrødd var begrepet «Turnlokallet» helt fra forrige århundre at styret brukte nettopp det ordet i sin henvendelse. Henvendelsen hadde ikke særlig positiv effekt - i 1953 for eksempel var ikke forholdene bedre enn at «Stein» fikk leie gymnastikksalen til trening 6 timer i uka.

OPPSVING

1948 kan også registreres som året da det igjen ble oppsving i friidretten, folket var kommet tilbake, og nye talenter dukket opp. Og hva gjorde ikke veteranen Håkon M. Olsen - han og Oluf Olaussen var de dengang eneste i «Stein» som hadde Turnforbundets gullmerke - da han overlot formannsvervet i klubben til en annen? Han tok fatt som instruktør, og kunne vinteren

relativt korte levetid å regne med i nord-norsk toppklasse, også med flere spillere på det nord-norske landsdelslaget. I 1961 kom bandyklubben med som egen gruppe i «Stein», gruppenes økonomiske selvbestemmelsesrett var gjennomført med grunnlag i en utredning fra en komite nedsatt på generalforsamlingen i 1955.

VOLLEYBALLEN FOR GOD

Volleyball er en fin og engasjerende idrett, Stein har vært høyt oppe, så høyt at man ikke hadde økonomiske muligheter til å satse for videre vei mot toppen, og det er ikke lenge siden det var aktuelt å legge ned volleyballgruppen. Det unngikk man, heldigvis. Men volleyball er ingen gren som kom til Hammerfest for bare 10 år siden. Den som introduserte volleyball her, var Mary Rikstad Iversen. Det skjedde i 1950. I juni var Mary på et organisasjonskurs i Idrettsforbundets regi. Her ble hun høylyst av spillet. — Begynner en først, blir en helt spillegal, erklærte hun, og startet med å få mosjonspartiet til å prøve volleyball. Etter bare vel en månedens trening utfordret de eldre herreparti til treningskamp. Desverre døde interessen hen, men så kom den altså igjen, - heldigvis.

TRADISJONSRIK

Det er riktig et turngruppen er den mest tradisjonsrike og en uhyre viktig gruppe både for «Stein» og for bysamfunnet, den tar vare på de aller, aller yngste, helt fra 4 års alderen og oppover, streber for «en sunn sjel i et sunt legeme» så lenge du selv vil og kan drive

Paul Wirkola
1971-1972

Roald Arnesen
1973

Gunnar Nilsen
1974-1975-1976-1977